

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 342.95

Дацюк Т. К.,

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри правових дисциплін
Криворізького факультету*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Лягута М. О.,

*викладач кафедри правових дисциплін
Криворізького факультету*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ «COMMUNITY POLICING» В ЛАВАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

DEVELOPMENT OF “COMMUNITY POLICING” STRATEGY IN NATIONAL POLITICS OF UKRAINE

У роботі розглянуто сутність стратегії «community policing». Визначено основні цілі, які покладаються на стратегію «community policing», та компоненти охорони громадського порядку. Наведена схема довірчих відносин поліцейських із населенням за цими компонентами. Проаналізовані зміни після проведення реформ органів внутрішніх справ в Україні.

Ключові слова: поліція, поліцейський, community policing, громадський порядок, довірчі відносини, профілактика правопорушень.

В работе рассмотрена суть стратегии «community policing». Определены основные цели, которые полагаются на стратегию «community policing», и компоненты охраны общественного порядка. Приведена схема доверительных отношений полицейских с населением за этими компонентами. Проанализированы изменения после проведения реформ органов внутренних дел в Украине.

Ключевые слова: полиция, полицейский, community policing, общественный порядок, доверительные отношения, профилактика правонарушений.

The essence of the strategy of “community policing” is considered in the paper. The main goals, which are based on the strategy of “community policing” and components of public order protection, are defined. The scheme of trust relations of policemen with population according to these components is given. The changes are analyzed after the reforms of the law enforcement agencies in Ukraine.

Key words: police, policemen, community policing, public order, trust relations, prevention of offenses.

З метою розвитку правоохоронної системи України та було прийнято Закон України «Про Національну поліцію» № 580 VIII від 02.07.2015 р., при чому головною відмінністю діяльності поліції від міліції має стати, передусім, запобігання злочинам та профілактика правопорушень [1]. Стратегія «community policing» – це західна модель побудови взаємовідносин між суспільством та правоохоронними органами, в основі якої покладена ідея служіння поліції суспільству. Саме вона має стати новою філософією органів внутрішніх справ України.

Питання здійснення охорони громадського порядку поліцією закордонних країн досліджували науковці О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, А.М. Долгополов та інші. Але українські дослідники досі не досліджували стратегію «community policing» на підставі оригінальних закордонних публікацій науковців та практичних працівників поліції.

Метою написання статті є дослідження сутності стратегії «community policing» та перспектив її застосування в Україні.

Під час написання статті використовувались такі методи дослідження: історико-правовий метод,

порівняльний, метод інтерпретації, логічно-структурний метод, метод порівняльного правознавства, формально-догматичний, метод тлумачення права.

В Україні за ініціативою Міністерства внутрішніх справ України було започатковано реформу органів внутрішніх справ, суть якої полягає в побудові співробітниками реформованої поліції партнерських відносин із населенням із метою запобігання правопорушень. Поетапна реорганізація органів внутрішніх справ України націлена на перетворення їх на багатифункціональне відомство, побудоване за європейським зразком, дотримуючись стратегії «community policing».

Поліція в країні – це орган, який має забезпечувати та захищати права людей, підтримувати належний рівень правопорядку та публічної безпеки, тобто виконання правоохоронної функції є основою всієї його діяльності. Правова культура нової поліції України має змінити ставлення до правоохоронних органів та позбутися пострадянського стереотипу правоохоронних органів, за якого міліція вважалась здебільшого апаратом примусу та відстоювання інтересів держави. Поліція має стати апаратом суспільства, який здійснює свою діяльність від імені

держави, проте виключно в інтересах народу та для забезпечення таких принципів, як демократизм, гуманізм, законність і верховенство права.

Працівники поліції – це особи, які мають професійно виконувати свої службові обов'язки та часто ставити інтереси суспільства вище за свої власні задля ефективної правозастосовної діяльності. Професійна правова культура поліцейського має визначатися певною специфікою, зокрема з огляду на особливість професійної діяльності, яка полягає в підвищенні не тільки свого рівня правової культури, а й рівня правової культури та правової свідомості суспільства загалом внаслідок власної професійної діяльності поліцейського.

Згідно зі Стратегією розвитку органів внутрішніх справ України від працівників поліції очікується високий рівень толерантності до вразливих груп населення, оскільки саме вони потребують підвищеної уваги та додаткового захисту своїх прав. У Міністерстві внутрішніх справ України визнано неможливим виконання завдань із забезпечення правопорядку без активної допомоги з боку населення. Тому основним пріоритетом у роботі Міністерстві внутрішніх справ України визначено встановлення виключно партнерських засад взаємодії з громадами в межах загальновизнаної у світі моделі «community policing».

Комплекс методів «community policing» почав розвиватись у Великобританії ще у XIX ст. Проте ідея Community Policing вперше була реалізована в США у 80-х роках XX ст. Було виявлено, що зменшення кількості піших патрулів на місцевому рівні, зниження неформальних контактів поліції та місцевого населення приводить до зниження довіри населення до правоохоронних органів.

В основу філософії «community policing» було покладено «дев'ять принципів роботи сучасної поліції» (принципи Піла), які були укладені Р. Пілом майже два сторіччя тому. Також стратегія «community policing» базується на теорії «вибитих шибок». Ця теорія передбачає, що терпимість до дрібних правопорушень спричиняє тяжкі злочини і потенційно може впливати на збільшення рівня правопорушень та безпеку на території, де допускається така терпимість. Ця теорія передбачає відповідальність поліції за усунення (або зниження) соціальних патологій на локальному рівні [10]. Навіть якщо поліція працює професійно та якісно, оперативно затримує злочинців, розкриває злочини, суспільство все одно може бути не задоволеним роботою поліції та не розуміти її призначення. Саме тому в роботі поліції необхідно більше зосереджуватись на таких аспектах, які важливі саме в повсякденному житті громадян, а тому посилюють почуття безпеки безпосередньо за місцем їх проживання.

Дослідження теоретичних підходів до визначення сутності стратегії «community policing» показало, що під цією назвою розуміють:

- філософію, стратегію і тактику охорони громадського порядку [8];
- стиль охорони громадського порядку, що полягає в дослідженні та вирішенні проблем конкретних громад [10];

- особливий стиль роботи поліції, який передбачає, що до обов'язків поліцейського патруля входить не лише підтримання громадського порядку, а й надання допомоги жителям району у вирішенні їх проблем [11];

- поліцейське обслуговування, яке засноване на територіальному принципі (area-based policing);
- попередження злочинів зусиллями громади (community crime prevention);
- сучасну поліцейську систему цінностей, основану на співпраці з окремими громадянами (групами громадян, організаціями) з метою виявлення і вирішення проблем, які потенційно впливають на життєздатність певної громади.

Розглянемо основні цілі, які покладаються на стратегію «community policing» на зазначеному етапі проведення реформування органів внутрішніх справ в Україні:

- попередження злочинності;
- запобігання негативних соціальних явищ (як-от засмічення вулиць, проституція, зловживання алкоголем у публічних місцях та інші);
- забезпечення безпеки та якості життя громадян країни;
- формування позитивного ставлення та довіри населення до поліції;
- ініціювання активності населення у питаннях підтримання громадського порядку та громадської безпеки.

Згідно зі стратегією «community policing» охорона громадського порядку має містити такі компоненти:

- партнерство із суспільством;
- організаційна децентралізація;
- вирішення поточних проблем місцевої громади.

Розглянемо детальніше ці компоненти.

Сутність партнерства із суспільством полягає в оптимізації відносин між працівниками поліції та населенням [11, с. 16]. Таке партнерство має територіальний характер, за певною територією закріплюється така кількість поліцейських, які в змозі забезпечити виконання своїх функціональних обов'язків на високому рівні. За певним територіальним підрозділом охорона громадського порядку будується з урахуванням її особливостей. Тому на кожній територіальній одиниці види патрулів (на авто, піші та інші) комбінуються індивідуально. Присутність на одній території постійного поліцейського сприятиме виникненню довірливих відносин із населенням, що допоможе згодом отримувати від населення відомості про надзвичайні події на певній території. Органи поліції мають заохочувати громадян до участі в охороні громадського порядку (наприклад у рамках інституту волонтерства). Важливим є уникнення силового вирішення конфліктів, а поліцейські, навпаки, мають прагнути до впровадження функції соціального обслуговування населення, яка включає в себе консультативну допомогу, надання допомоги жертвам злочинів, вирішення локальних конфліктів.

Розглянемо процес побудови довірчих відносин поліцейських із населенням за компонентом «Партнерство із суспільством» на рис. 1.

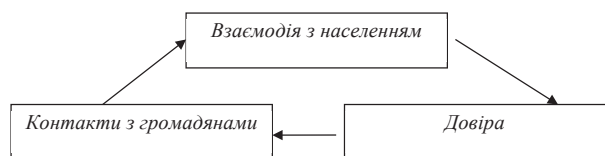

Рис. 1. Схема довірчих відносин поліцейських із населенням за першим компонентом

Спілкування з населенням має здійснюватись у ввічливій формі, з дотриманням поваги до кожного члена суспільства. Щоб отримати довіру громадян, працівники поліції мають знайомитись із місцевими жителями, підприємцями, організаціями тощо. В рамках налагодження відносин із місцевим населенням поліцейські можуть організувати регулярні зустрічі з громадянами, цікавитись їх проблемами.

Вирішення поточних проблем місцевої громади полягає у сприянні вирішенню правових, побутових та соціальних проблем мешканців певної території, регіону, дільниці. Ці проблеми можуть провокувати до здійснення злочинів, а отже, їх усунення – це своєрідна профілактика злочинних дій. Так, належне освітлення вулиць знижує відсоток злочинів на певній території. Отже, участь поліції у житті мешканців певної територіальної одиниці сприяє подальшій спільній роботі, підвищує рівень довіри до поліції та створює передумови для отримання від населення інформації про надзвичайні події.

Реалізація «community policing» починається з дослідження характеру проблем у місцевій громаді. Заради виявлення проблем використовують такі методи, як спілкування з мешканцями під час пагулювання або прийому громадян, проведення експертних інтерв'ю, сфокусованих групових інтерв'ю (фокус-груп) та соціологічних опитувань.

Розглянемо процес побудови довірчих відносин із місцевим населенням за компонентом «Вирішення поточних проблем місцевої громади» (рис. 2).

В Україні діяльність Національної поліції проходить в тісній співпраці з інститутами громадян-

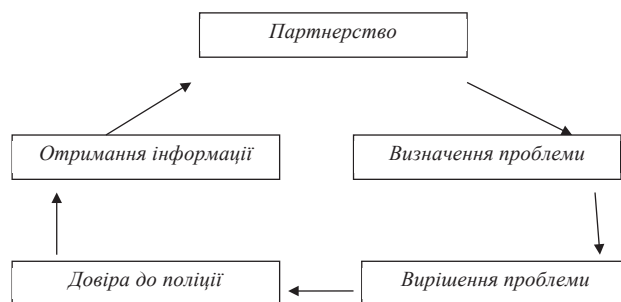

Рис. 2. Схема довірчих відносин поліцейських із населенням за першим компонентом

ського суспільства та населенням на засадах партнерства з метою вирішення їхніх потреб. В основі діяльності поліції лежить не лише реагування на кримінальні прояви, а передусім, профілактика правопорушень. Із цією метою поліція бере участь у вирішенні певних проблем щодо дотримання законів, які має населення конкретної місцевості. Працівники поліції намагаються проявляти інтерес не лише до інформації про здійснені правопорушення, а й до даних щодо потреб громадян, якщо такі можуть стати підґрунтям для загострення криміногенної ситуації.

Поліцейські виявляють високий рівень толерантності до вразливих груп населення, а саме до представників етнічних меншин, мігрантів та шукачів притулку, осіб нетрадиційної сексуальної орієнтації, осіб з обмеженими можливостями, осіб похилого віку та дітей. МВС України проводить регулярне навчання поліцейських роботі з уразливими категоріями населення, запобіганню торгівлі людьми, проведенню профілактики злочинів, викликаних проявами дискримінації меншин.

Отже, після проведення реформ органів внутрішніх справ в Україні поліцейськими використовується стратегія «community policing», яка базується на тісній співпраці з місцевим населенням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.07.2015 р.
2. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2009. 1736 с.
3. Вовченко Н. Правосознание следователя и юридическая практика. Формирование профессиональных качеств следователя. Волгоград: 1985. С. 20–33.
4. Герасимів О.І. Формування професіоналізму органів внутрішніх справ на етапі розбудови демократичного суспільства. Теорія і практика конституціоналізму: український та зарубіжний досвід: матеріали першої наук.-практ. конф., 30 квіт. 2015 р., Львів: ЛНУ «Львівська політехніка», 2015. С. 80–83.
5. Жидовцева О.А. Структура та функції професійної правосвідомості. Форум права. 2012. № 1. С. 307–312.
6. Макушев П.В. Професійна правосвідомість і правова культура дільничного інспектора міліції (шляхи формування й удосконалювання): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ. 2004. 237 с.
7. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. Харків: Консул. 2005. 8-е вид., стереотипне. 160 с.
8. Черней В.В. Реформування ОВС: сучасний стан та перспективи. Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави в умовах євроінтеграції України: матеріали Всеукр. підсумк. наук.-практ. конф. 12 берез. 2015 р. Київ. 2015. С. 4–7.
9. History of Community Policing. URL: <http://rcpinetwork.uis.edu/cop-module I -history-community-policing.html>.
10. Community Policing: How we police in New Zealand. URL: <http://www.police.govt.nz/service/community>.
11. What is Community Policing? URL: <http://lincoln.ne.gov/city/police/cbp.htm>.
12. Patterson J. Community Policing: Learning The Lessons Of History. URL: <http://www.lectlaw.com/files/cjs07.htm>.